

DAGBOEK VAN EEN *INCOMMUNICADO*
(DE OORLOG GEZIEN VANUIT BRUSSEL)
(Roberto J. Payró *voor La Nación*)

Brussel, zaterdag 15 augustus (1914)

De officiële mededeling van vandaag verklaart dat de situatie nog steeds gunstig is. Dat men vanaf gisteren tot deze middag geen schot gelost heeft, dat de troepen hun posities bewaren en dat Diest nog niet in de handen van de Duitsers is geweest, en nog steeds niet is.

Maar de communicatielijnen met de buitenwereld en binnen het land zelf worden steeds onregelmatiger en moeilijker bruikbaar. De dagbladen publiceren weinig meer dan de mededelingen die door de militaire autoriteiten op spaarzame wijze worden verdeeld. Wat wil zeggen dat we niets weten, of zeer weinig ...

In de namiddag zijn er verscheidene contacten geweest tussen de Fransen en de Duitsers, waar de eersten voordeel uit geput zouden hebben, althans volgens de officiële versie.

De Engelsen en de Fransen opereren nu samen met de Belgen, en de forten blijven de Duitsers beschieten en grote verliezen veroorzaken. Men zegt dat de commandant van een van deze forten, wiens dijnen met kogels doorzeefd werden, op zijn post blijft in een rolstoel, en men vertelt voorts van vele andere heldendaden van de Belgen in de gevechten van de

voorbijde dagen.

De officiële mededeling van deze nacht, bevatte echter een alarmerende paragraaf voor de Brusselse bevolking, welke zonder twijfel bedreigt wordt door een Duitse bezetting van het ene moment op het andere. Als dit niet zo was, is er geen verklaring voor de volgende woorden :

“De strategisch voorzieningen in hun volledigheid, zijn van de aard dat we het ergste kunnen verwachten, namelijk het hoofd te moeten bieden aan een aanval van de tegenstander, en dit kunnen doen in de best mogelijke condities voor ons. Toch is het niet onmogelijk dat we weerstand zullen moeten bieden aan een hele kleine groep. Men kan nog niet preciseren wat er zal gebeuren. Wat men echter wel kan zeggen, is dat onze generale staf de noodzakelijke maatregelen heeft genomen om het hoofd te bieden aan verscheidene eventualiteiten. Er is geen rede tot ongerustheid indien men hier en daar ontploffingen hoort. Langs alle kanten worden er vernielingen uitgevoerd, en dit door middel van buskruit. Het geluid hiervan kan gemakkelijk verward worden met kanonsschoten.”

Na dit aandachtig gelezen te hebben, lijkt het evident dat de Duitsers aan de poorten van Brussel staan, of alleszins in een dergelijke positie die een gemakkelijke toegang tot haar zal verschaffen. Een andere mogelijkheid: haar bezetting maakte deel uit van het Belgisch strategisch plan, als een middel om de vijand uit haar posities te lokken ... of de

geallieerde troepen geen weerstand kunnen bieden in het centrum van het land tegenover de opmars.

Ik neem aan dat men er niet aan denkt om Brussel, een open stad zonder fortificaties of enig fort, te verdedigen. Brussel, dat op dit moment enkel een garnizoen van de burgerwacht telt, die de wegen bewaakt en de ambulances en publieke gebouwen beschermt. Haar verdedigen zou gelijk zijn aan haar aan te vallen, daar de vijand gemakkelijk grote schade zal aanrichten in deze mooie stad, en dat haar bevolking veel zou moeten lijden zonder hoop dat haar offer zinvol, zo niet reddend zou zijn.

Gezien al dit, denk ik met pijn in het hart aan het effect op het moraal dat de bezetting van Brussel zal teweegbrengen in het buitenland, in Duitsland zelf, daar slechts weinige weten dat de Belgische hoofdstad een hulpeloze stad is, niet in staat om zich te verdedigen tegen een machtig leger. Dit is echter een weloverwogen beslissing geweest, met als bewijs de wet van 1859, dat de regering beveelt zich terug te trekken naar Antwerpen in geval van oorlog, daar de nationale verdediging daar haar belangrijkste nucleus heeft.

Hoewel ik al heb verwezen naar de rol die de grote Belgische handelsstad op militair vlak moet opnemen, en de geschiedenis van haar fortificaties, lijkt het me niet overdreven om hier daarover enkele details toe te voegen.

In 1852 achtte men het mogelijk dat Frankrijk zou trachten om België te veroveren, en geplaatst voor deze mogelijkheid dachten de leden van de regering en de militairen dat de beste manier om de onafhankelijkheid van het land te garanderen er in zou bestaan om een “nationaal toevluchtsoord” te creëren, waar de publieke machten en het leger zich zouden kunnen terugtrekken in het geval van een invasie van het grondgebied, tot op het moment dat ze hulp zouden kunnen ontvangen van bevriende naties, en naties die een belang hadden in het behouden van België.

Deze vrees werd geaccentueerd op het moment waarop Napoleon III zich tot keizer liet uitroepen, en in 1859 liet men een systeem van concentratie op Antwerpen aannemen.

Door de gebeurtenissen van 1870, zag echter een ander gevaar het licht, en was het niet meer enkel een kwestie van de onafhankelijkheid van België te garanderen, maar ook om een mogelijke schending van de Belgische neutraliteit, door de invasie van het grondgebied door een van de strijdende partijen, te voorkomen. Onderzoek over een dergelijke mogelijkheid leidde tot de conclusie dat men een fortengordel moest bouwen tussen Namen en Luik, zonder dat deze forten op enige manier het afschaffen van het concentratiesysteem op de Antwerpse vesting betekende.

Het Belgisch plan voor de nationale defensie veranderde echter niet, hoewel het later werd uitgebreid, en Antwerpen behield nog steeds haar voormalig belang. Zo verklaarde op 4

april 1894 generaal Brassine in de Senaat aan de minister van Oorlog :

“Samenvattend, door het versterken van de Maas heeft de regering op geen enkele manier afbreuk willen doen aan het systeem dat in 1859 werd aangenomen, onder de druk van politieke zorgen die geheel verschillend zijn aan die van vandaag. Ze heeft zich slechts in lijn willen stellen met de nieuwe internationale situatie en met de de middelen de ze meest geschikt acht hiervoor. Het grote werk van 1859 is niet weggegooid, maar slechts aangepast en vervolledigd om aan alle eventualiteiten het hoofd te kunnen bieden, die geen politicus dertig jaar geleden had kunnen voorzien.

Vandaag spreken we over een inval, over de schending van het grondgebied. Antwerpen, operatiebasis van waaruit het veldleger kan worden aangestuurd en bevoorrad, blijft het toevluchtsoord van de regering, de nationale vesting, waar, zo lang ze niet in handen valt van de vijand men, het karakter en onafhankelijkheid van het land op zal steunen.”

Wat me verbaast is dat de regering zich daar niet geïnstalleerd heeft vanaf dag één, daar de onrust bij het volk heel wat minder geweest zou zijn, dan ze nu al zijn wanneer ze zich terugtrekt, nu dat Brussel overduidelijk bedreigt wordt. Men had zonder twijfel teveel vertrouwen, of men dacht – foutief – een onvermijdelijke paniek te kunnen afwenden, die groter wordt met het verstrijken van de tijd.

Dit buiten beschouwing gelaten, ontbreekt reden tot angst zeker niet. Bijvoorbeeld, de dagbladen publiceren in grote

letters een waarschuwing, wiens opgedreven toon verre van geruststellend is. Deze waarschuwing, zonder twijfel van officiële origine, verklaart als volgt :

*“De plicht van de alle burgers die non-combattanten zijn is als volgt: “**Schiet niet !**”. Wij roepen alle burgers op om zich te onthouden van enige vijandige daad. De gewapende ingreep van niet reguliere troepen kan maar één resultaat bewerkstelligen: verschrikkelijke represailles tegen hen, tegen hun naasten, tegen hun burens, tegen een hele bevolking. Bij het uitvoeren van dergelijke represailles zijn de Duitsers in hun recht, en ze hebben al getoond dat ze vastbesloten zijn om dit recht te gebruiken zonder enig medelijden, profiterende van de minste aanleiding. De oorlogsregels zijn formeel. Laten we de vijand geen gelijk geven, noch enige pretext, hoe klein ook, voor de felle wraak van de Duitse soldaten.”*

Robert J. Payró.

Copyright, 2014 : Nathaniel BOVIN, voor de Nederlandstalige vertaling

PAYRO ; « . *Diario de un incomunicado. La guerra vista desde Bruselas (5)* », in LA NACION ; 22/11/1914.

PAYRO ; « . *Diario de un incomunicado. La guerra vista desde Bruselas (6)* », in LA NACION ; 23/11/1914.